

Dog-keeping habits in Hungary during the COVID-19 pandemic – Preliminary results of a 2021 national representative survey

Sz. Vetter^{1*}
V. Vizi¹
L. Ózsvári²

1. Állatorvostudományi Egyetem,
Állatvédelmi Jogi-, Elemző
és Módszertani Központ,
H-1078 Budapest, István u. 2.

*e-mail: vetter.szilvia@univet.hu

2. Állatorvostudományi Egyetem,
Törvényszéki Állatorvostani és
Gazdaságtudományi Tanszék,
Budapest

A magyarországi kutyatartási szokások a COVID-19- világjárványban – 2021-es országos reprezentatív felmérés előzetes eredményei

Vetter Szilvia^{1*}, Vizi Veronika¹, Ózsvári László²

ÖSSZEFOGLALÁS

Legutóbb 2018-ban készült országos reprezentatív kutatás a magyar kutyatartó háztartások számát és szokásait illetően, a COVID-19-világjárvány hatását a magyar kutyatartásra mostanáig nem vizsgálták. Tanulmányukban a szerzők kvantitatív vizsgálat alapján, reprezentatív mintán mutatják be a kutyatartási szokások alakulását 2021 nyarán Magyarországon, rámutatva többek között a kutyatartó háztartások jelentősen megnövekedett arányára (az összes háztartás 50,4%-a), a kutyatartók demográfiai jellemzőinek változásaira, a kutyaválasztás és a kutyatartás aktuális szempontjaira.

SUMMARY

Background: Prior to the present research, the last nationally representative survey on the number and habits of Hungarian dog-keeping households was conducted in 2018, the impact of the COVID-19 pandemic on Hungarian dog-keeping has not been studied so far. Some international sources consider the increase in the number of keepers of companion animals to be an accompanying effect of the quarantine period, the question was whether the situation is similar in Hungary. Changes in the number of animal keepers and pets, as well as changes in animal keeping habits, also have a significant impact on animal welfare.

Objectives: Our study focuses on the changes of the number and demographic composition of dog keepers by the summer of 2021, on the source from which the dogs enter households, and on the opinion of dog keepers about issues related to their dog and responsible animal keeping in general.

Materials and Methods: The results are based on a quantitative (n = 1001) survey compiled through telephone interviews, which is representative to the Hungarian adult population in terms of age, sex, and geographical distribution of households.

Results and Discussion: The results show a significant increase in dog-keeping households, which rose from approximately one-third to one-half of all Hungarian households. Dog keepers are rather women, and the proportion of those over 60 years old has increased. Most dog keepers are concentrated in Pest county (14.3%) and Budapest (11.1%) within Hungary. Many dog keepers still buy dogs without pedigrees (10.7%), and the proportion of animals adopted from shelters is relatively low (14.9%). For more than three-quarters of dog keepers, the cost of dog-keeping does not seem to be a problem. With very few exceptions, dog keepers agree that the basics of responsible animal keeping should be taught for children (98.3%) and that the state should support the national neutering programme (95.2%).

KISÁLLAT

A rendszerváltás utáni Magyarországon viszonylag kevés országos jelentőségű, nagy mintaszámú vagy reprezentatív vizsgálat irányult a kutyatartási szokásokra, a kutyák társadalmi szerepére, vagy akár a kutyát tartó magyar háztartások számára, alapvető demográfiai jellemzőire. Jelen kutatásnak két nagyobb hatású előzménye emelhető ki, az első egy 2000-ben végzett reprezentatív felmérés eredményei alapján vázolta fel a magyar lakosok állattartási szokásait [1], a másik, szintén reprezentatív, 2018-as felmérés kifejezetten a magyarországi kutyatartási gyakorlat sajátosságaira irányult [2].

SÁTORI magyarországi állattartási szokásokról és állatokkal kapcsolatos attitűdökről szóló kutatása számos, kutyákra vonatkozó megállapítást is tartalmazott [1]. A kutyákhoz való viszonyulást 1999 és 2000 között, 1000 fő részvételével, reprezentatív mintán vizsgálták. A kutatás eredményei azt mutatták, hogy az iskolázottabbak és a vidéki városokban élők kedvelték jobban a kutyákat. Meghatározónak bizonyult a házőrzési funkció, mint állattartási ok, de a kutya társállatként és szinte családtagként is rendkívül fontos volt a magyar népesség számára. A kutyákat a megkérdezettek döntő többsége (90%) pozitív jelzőkkel illette. A szabad asszociáció során a legtöbben a hűséget említették, ezt követte sorrendben a házőrzés, a társ funkció, a ragaszkodás, az értelem és a harapás [1].

A Cofidis Magyarország 2018-as, a Medián Közvélemény- és Piackutató Intézet által végzett országos reprezentatív kutatása – a fentiekkel némileg egybehangzó módon – azt mutatta, hogy a kutyás háztartás lényegesen gyakoribb a községekben, mint a városokban, különösen Budapesten. Az átlagos gazdák között népeségbeli megoszlásukhoz képest kisebb a diplomások és nagyobb jövedelműek aránya, a középkorúak viszont többen vannak [2].

A Magyarországon élő egyedek száma nyilvános, hivatalos adatbázisokban nem elérhető, így a számukat csupán megbecsülni lehet. A NÉBIH „Kutyakötelesség” című kiadványa 2018-ban azt feltételezte, hogy Magyarországon közel másfél millió gazdás kutya él és több tízezerre tehető a gazdátlanok száma [3]. Egy 2018-as kutatás szerint az emberek 36%-a lakik olyan háztartásban, amelyben legalább egy kutya is él [2]. A háztartások száma a Központi Statisztikai Hivatal adatai szerint 2018-ban 4 123 481 volt [4], ez tehát azt jelenti, hogy a legalább egy kutyát tartó háztartások száma 1 484 453. A The European Pet Food Industry nevű szervezet becslése alapján 2020-ban a macskás háztartásokkal megegyező, vagyis 34%-os volt Magyarországon a kutyás háztartások aránya, ezzel a hatodik helyet foglaltuk el Európában Lengyelország és Románia (42–42%), a Cseh Köztársaság (41%), Portugália (38%) és Litvánia (37%) után [5]. A KSH adatai azt mutatják, hogy 2020-ban 4 126 849 háztartás volt Magyarországon [4], így az említett 34% 1 403 128 kutyás háztartást jelent. Bármelyik forrást is vesszük alapul, hozzá kell adni a két, három, vagy annál több kutyát tartó háztartások nyújtotta többlet egyedszámot, ill. a gazdátlanok szintén nehezen felmérhető állományát; utóbbi egyes szerzők 300 000-re is becsülik [6]. A családban és az utcán élő együttes populációra vonatkozó legtöbb becslés tehát összesen 2 millió és 3 millió közé teszi a kutyák számát Magyarországon [6–8].

A COVID-19 PANDÉMIA LEHETSÉGES HATÁSAI AZ EBTARTÁSI SZOKÁSOKRA

A kínai Wuhan városában 2019 decemberében indult COVID-19-világjárvány bizonytalansághoz, valamint súlyos egészségügyi és gazdasági aggályokhoz vezetett [9–10], amelyek az emberek állattartási szokásait is megváltoztatták. Ez utóbbi jelenséget vizsgáló magyar szakirodalom még várat magára, azonban néhány nemzetközi forrás már rendelkezésre áll. Ezek egy része azt a tapasztalatot támasztja alá, hogy a társadalmi elszigeteltség növekedésével, a karantén-

Egy becslés alapján 2020-ban 34% volt a kutyás háztartások aránya hazánkban

A családban és az utcán élő együttes populációra vonatkozó legtöbb becslés összesen 2 millió és 3 millió közé teszi a kutyák számát Magyarországon

A pandémia kapcsán jelentősen nőtt a kutyatartás iránti érdeklődés és az örökbefogadások száma

szabályok bevezetésével jelentősen nőtt a kutyatartás iránti érdeklődés és az örökbefogadások száma, azonban az egyén életminőségének és közérzetének romlása a háziállataik életminőségének párhuzamos romlását, viselkedészavarok megjelenését is magával hozta. Ennek oka, hogy kétirányú a kapcsolat az emberek és az őket körülvevő társállatok jólléte, egészsége között [11]. Egy globális kutatás során a Google keresőmotorjába beírt kulcsszavakat (pl. „macska örökbefogadása”, „kutyák örökbefogadása a környezetemben”) vizsgálták. Az eredmény azt mutatta, hogy a társállatok örökbefogadására vonatkozó ún. „relatív keresési mennyiség” (RSV) 2020 áprilisa és májusa között érte el a csúcspontot, 250%-kal nőtt a pandémiát megelőző időszakhoz képest. Más források nem számolnak be egyértelműen a kutyatartók számának növekedéséről. Egy szerb tanulmány szerint pl. a COVID-járvány 2020-ban csökkentette a számukat 2019-hez képest – bár a szerzők elismerik, hogy a pandémia alatt a menhelyekről való örökbefogadás valószínűsége emelkedett [12].

Noha nincsen bizonyíték arra vonatkozóan, hogy a társállatok szerepet játszanának a COVID-19 terjesztésében, egyes szakirodalmak alapján a lakosság alaptalan félelmei negatívan befolyásolták az állatokkal való bánásmódot [13]. A COVID-19-járvány során megváltozott az ember-állat dinamika, hol megerősödött, hol feszültséggel telítődött pl. a gyermekek állatokhoz való viszonya. A hosszú ideig tartó bezártság miatt az otthoni környezet vált a legtöbb családi tevékenység helyszínévé [14]. Egy brit, 6004 eb-tartó részvételével készült tanulmány szerint a megkérdezettek 79,5%-a számolt be arról, hogy a karantén bevezetésével megváltozott a kedvencéről gondoskodás napi rutinja, és a kutyák 58%-a a hét egyik napján sem maradt egyedül öt percnél tovább [15].

Mostanáig nem állt rendelkezésre arra vonatkozó releváns adat Magyarországon, hogy hogyan módosultak a magyar kutyatartási szokások a COVID-19 járvány időszakában. Jelen tanulmány célja, hogy hiteles képet adjon a hazai kutyatartók arányáról, demográfiai jellemzőiről és véleményükről egyes állatjóléti kérdésekben 2021-ben.

ANYAG ÉS MÓDSZER

A kérdőíves felmérésen alapuló minta mérete 1001 fő volt, és reprezentatívnak tekinthető a teljes felnőtt korú magyar lakosságra nézve

Az elemzés alapjául szolgáló adatok kvantitatív módszertannal készült kérdőíves felmérésből származnak. A kérdőív összeállítása során a kutyatartási szokások és az ezzel összefüggésben felmerülő esetleges problémák felderítésére fektetünk nagyobb hangsúlyt, a kérdések kisebb hányada pedig a felelős állattartás társadalmi megítélését, az ivartalanításhoz való viszonyt vizsgálja. A felmérés omnibusz adatfelvétel keretében, telefonos interjúkkal készült 2021. július 9. és 27. között, a válaszolók külön háztartásokban élnek. A minta mérete 1001 fő volt, és reprezentatívnak tekinthető a teljes felnőtt korú magyar lakosságra nézve a felmérést végző közvélemény-kutató cég (Medián Közvélemény- és Piackutató Intézet) gyakorlatának megfelelően, többlépcsős mintavétellel. A véletlen minta kisebb torzulásait súlyozással korrigáltuk.

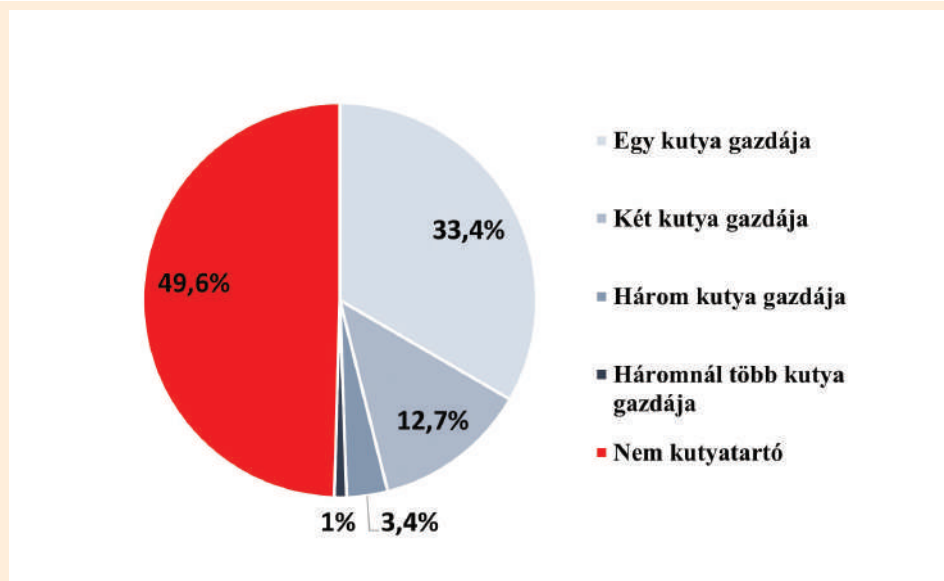
A kérdőívben nyitott és zárt formátumú kérdések is szerepeltek, az előbbiekre adott válaszokat kategóriákba soroltuk. Az attitűdjellegű kérdések esetében 5 fokozatú Likert-skálát alkalmaztunk, amelyen az 1-es érték a legkisebb, az 5-ös érték pedig a legnagyobb fokú egyetértést jelenti [16]. Jelen tanulmányban a kutatás nem minden adatát dolgoztuk fel. A felmérést követően a válaszokat Microsoft Excel adatbázissá alakítottuk, és leíró módon ábrázoltuk.

EREDMÉNYEK ÉS MEGVITATÁSUK

A felmérés során az egyik legfontosabb, alapvető kérdés az volt, hogy a magyar háztartások tartanak-e kutyát, és ha igen, hányat (1. ábra).

1. ÁBRA. A kutyatartó háztartások aránya Magyarországon (n = 1001)

FIGURE 1. Proportion of dog-keeping households in Hungary (n = 1001)

Jelenleg a magyar háztartások felében tartanak kutyát

A rendelkezésre álló korábbi, járványidőszakot megelőző adatokhoz képest elmondható, hogy a kutyatartó háztartások száma Magyarországon a járványidőszak derekára jelentős emelkedést mutat: míg korábban a háztartások több mint harmadában élt egy vagy több egyed [2, 5], 2021 nyarára ez az arány a háztartások felét teszi ki. A legtöbben egy kutyát tartanak (33,4%), a háromnál többel rendelkező gazdák száma csupán 1%.

A KSH 2021-es, háztartások számára vonatkozó adatai még nem állnak rendelkezésre, azonban a 2020-as adatokat figyelembe véve a gazdás kutyák száma jelenleg 2,8 millió felett van. Ehhez hozzáadva a gazdátlan egyedek számát, minden jel arra mutat, hogy teljes létszámuk Magyarországon 2021-re jócskán meghaladja a 3 milliót, amely szám nagyobb az eddigi feltételezéseknél.

Arra a kérdésre, hogy tart-e más állatot (is), a kutyatartók több mint fele, 53,8%-a, a kutyát nem tartók 33,7%-a felelt igennel (2. ábra).

A kutyás háztartás még mindig a falvakban a leggyakoribb (39,3%), ezt követik a megyeszékhelyeknél kisebb városok (35,2%)

A válaszadók demográfiai összetételét tekintve elmondható, hogy az ebtartók nagyobb arányban nők (56,3%). Az egyes életkori csoportok közül némileg kiemelkednek viszont a 60 év felettiiek (23,3%). A legtöbb gazda szakmunkásképzőt (40,5%) vagy középiskolát (29,7%) végzett. Hazánkban a kutyás háztartás még mindig a falvakban a leggyakoribb (39,3%), ezt követik a megyeszékhelyeknél kisebb városok (35,2%) (3. ábra).

A 2018-as, hasonló felmérés még azt mutatta, hogy árnyalatnyit több a férfi, mint a nő az ebtartók között, és kiemelkedik a 40–49 évesek korosztálya: látható tehát, hogy ebből a két szempontból változott a kutyatartók összetétele. A 2018-as vizsgálat hasonló eredményt hozott viszont az iskolázottság és a településtípusok szerinti megoszlás tekintetében [1].

A legtöbb kutyatartó Pest megyében (14,3%) és Budapesten (11,1%) él

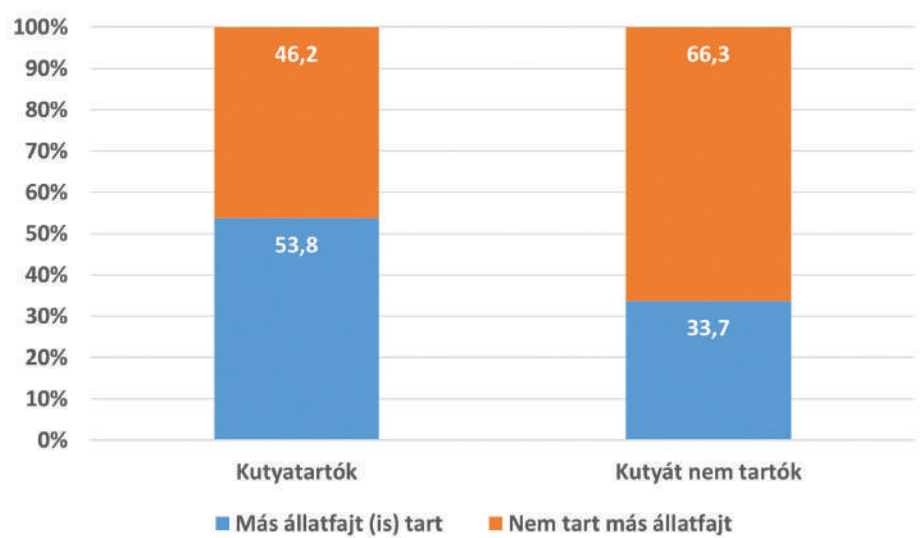
A megyénkénti gyakoriságot vizsgálva látható, hogy a kutyatartók közül legtöbben Pest megyében (14,3%) és Budapesten (11,1%) élnek, és az is megfigyelhető, hogy Kelet-Magyarországon több a gazda, mint Nyugat-Magyarországon, ami összhangban van a lakosság területi megoszlásával (4. ábra).

Sajnos kicsi a menhelyekről örökbe fogadott ebek aránya (14,5%)

A következő kérdés arra vonatkozott, hogyan került(ek) az állat(ok) a háztartásba. A szabadon adott válaszokat kategorizáltuk. Amelyik válaszoló több kutyát tart, minden kutyájára külön választ adhatott. A pénzért (törzskönyvvel vagy törzskönyv nélkül) vásárolt kutyák aránya (28,4%) kevés a más módokon „megszerzettekhez” (71,6%) képest. Nem túl kedvező hír az állatvédelem szempontjából, hogy viszonylag kevés a menhelyekről, gyepmesteri telepekről örökbe fogadott ebek aránya (14,5%).

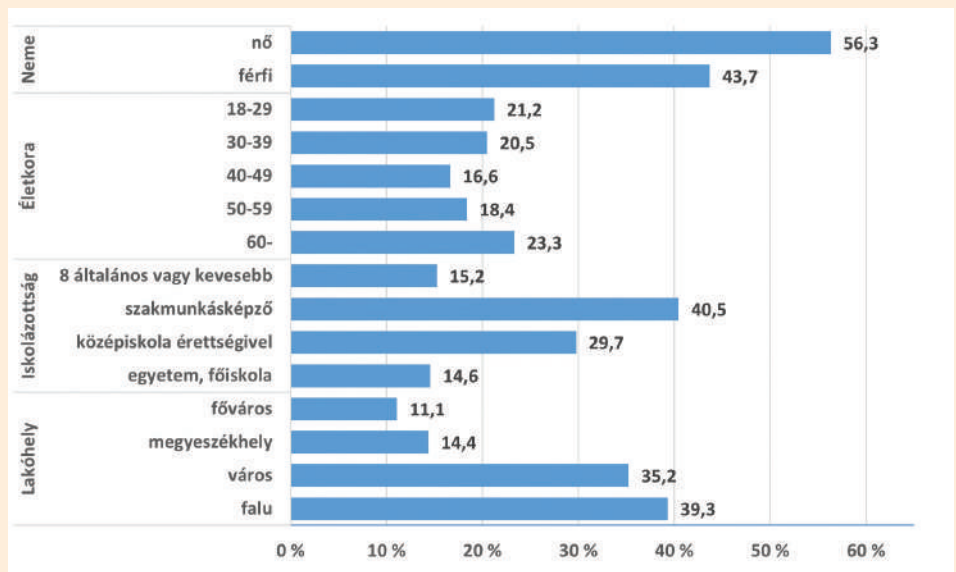
2. ÁBRA. A kutyán kívül tart más állatfajt (is) tartók aránya a magyar kutyatartók (n = 505) és a kutyát nem tartók (n = 496) körében

FIGURE 2. Proportion of keepers of other animal species among Hungarian dog keepers (n = 505) and non-dog keepers (n = 496)

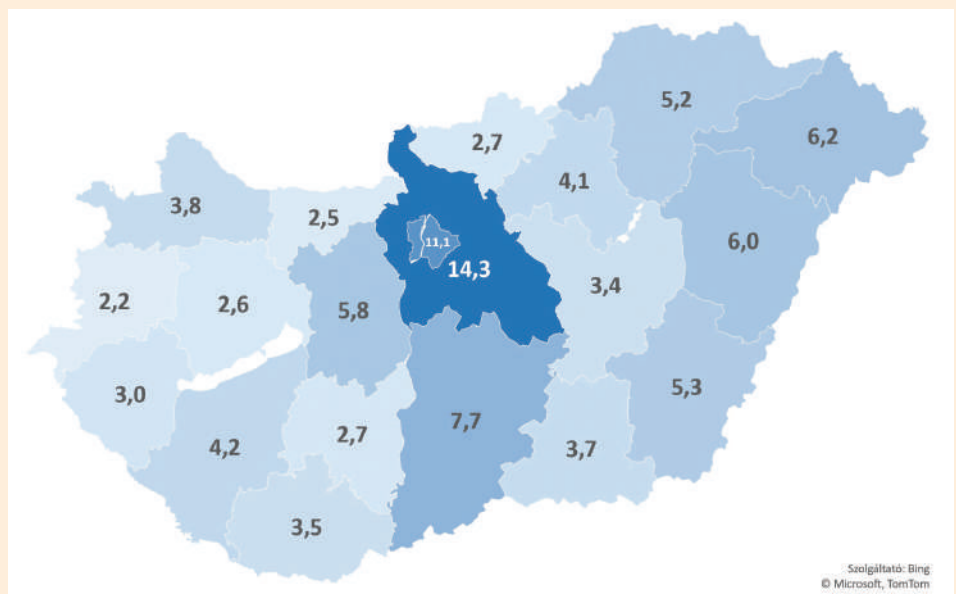
3. ÁBRA. A magyar kutyatartók demográfiai összetétele nem, életkor, iskolázottság és lakóhely (településtípus) szerint (n = 505)

FIGURE 3. Demographic composition of Hungarian dog-keepers by sex, age, education and place of residence (settlement type) (n = 505)

4. ÁBRA. A kutyatartó háztartások magyarországi eloszlása megyénként (n = 505)

FIGURE 4. Distribution of dog-keeping households in Hungary by county (n = 505)

Szolgáltató: Bing © Microsoft, TomTom

A gazdák nagy része nem egy átgondolt kiválasztási folyamat révén jutott állatához

Az ebtartás költségei a kutyatartók több, mint háromnegyedének egyáltalán nem okoznak gondot

A válaszadók 98,3%-a szerint a felelős állattartás alapjait már gyerekkorban érdemes elsajátítani

A gazdák nagy része nem egy átgondolt kiválasztási folyamat révén jutott állatához, hanem ismerőstől fogadta be (21,7%), ajándékba kapta (22,1%), az utcáról fogadta be (7,4%), vagy örökölte (2%) (5. ábra). Előnyös lenne, ha kevesebben fizetnének törzskönyv nélküli ebért, és nem pusztán a divat, a külső, vagy a vélt tulajdonságok, hanem a fajta és az egyed valós viselkedési jellemzői, és a leendő gazda lehetőségei lennének meghatározóak. Sokan szinte – vagy teljes mértékben – véletlenszerűen jutnak a kutyájukhoz, nem mérik fel annak valós igényeit, ami később ember- és állatvédelmi problémák forrása lehet.

Arra a nyitott kérdésre, hogy mi alapján választottak, döntöttek az állatnak a családba kerüléséről, a kutyatartók saját szavaikkal több választ is adhattak, amelyeket az értékeléskor hat kategóriába soroltunk. Azok közül, akik saját maguk választották a hozzájuk kerülő kutyát, többen döntöttek a fajta általános, valós vagy vélt jellemzői (16%), a kutya külső tulajdonságai (9,4%) vagy csupán a mérete (18%) alapján, mint ahányan a fajta és az egyed belső tulajdonságait (10,3%, ill. 15,4%) is számba vették. Mindössze a válaszolók 5,4%-a említette, hogy mérlegelte saját lehetőségeit, körülményeit is (6. ábra). Az eredmények egyértelműen azt mutatják, hogy a felelős állattartás alapvetései sokaknak egyáltalán nem evidenciák, és a lakosság képzése elengedhetetlen. Az állatokra irányuló figyelem nem jár együtt a megfelelő tájékozottsággal [17].

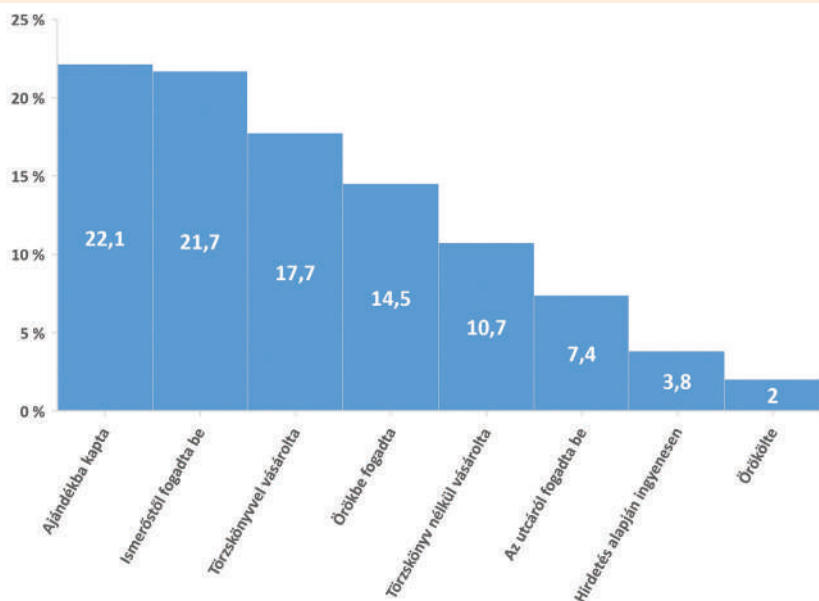
Az ebtartás költségei – önbevallás alapján – a kutyatartók több, mint háromnegyedének egyáltalán nem okoznak gondot (7. ábra). A gazdák többsége úgy érzi, hogy inkább (33,8%), vagy teljes mértékben (46,5%) tisztában van az őket érintő jogi köteleességekkel (8. ábra). Arra a kérdésre, hogy szófogadó-e a kutyájuk, a válaszolók 34,6%-a a „teljes mértékben”, 32,5%-uk az „inkább igen” választ adta. Mindössze 1% véli úgy, hogy állata egyáltalán nem engedelmes (9. ábra).

Az engedelmisség megítéléséhez szorosan kapcsolódik a kutya taníttatásának kérdése. Párhuzamosan azzal a ténnyel, hogy a többség inkább elégedett kutyája engedelmisségével, a 84,7%-uk se iskolába, se kiképzőhöz nem viszi a kutyáját, és nem is tervezi ezt (10. ábra).

A felmérés megmutatta, hogy az ebtartók – nagyon kevés kivétellel – egyetértenek azzal, hogy a felelős állattartás alapjait már gyerekkorban érdemes elsajátítani (98,3%), és azzal is, hogy az állam (Agrárminisztérium) támogassa az országos ivartalanítási akciót (95,2%) (11. ábra). Az akciót nem helyeslők háromnegyede (75%) férfi.

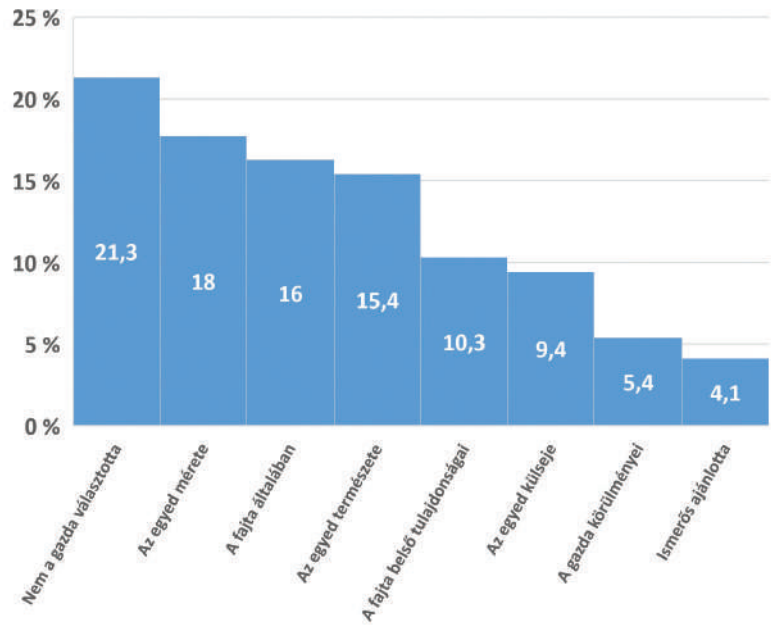
5. ÁBRA. A kutya megszerzési módjának megoszlása a kutyatartók körében (n = 563)

FIGURE 5. Distribution of the source of the dog among the dog keepers (n = 563)

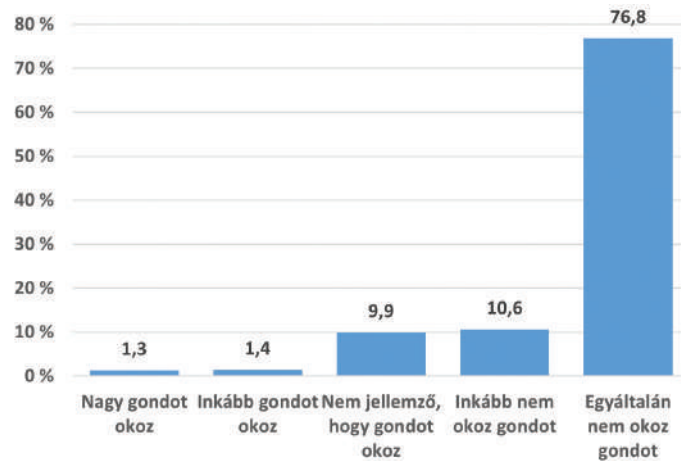
6. ÁBRA. A kutyatartók kutyaválasztási szempontjai (n = 694)

FIGURE 6. Dog choice aspects of dog keepers (n = 694)

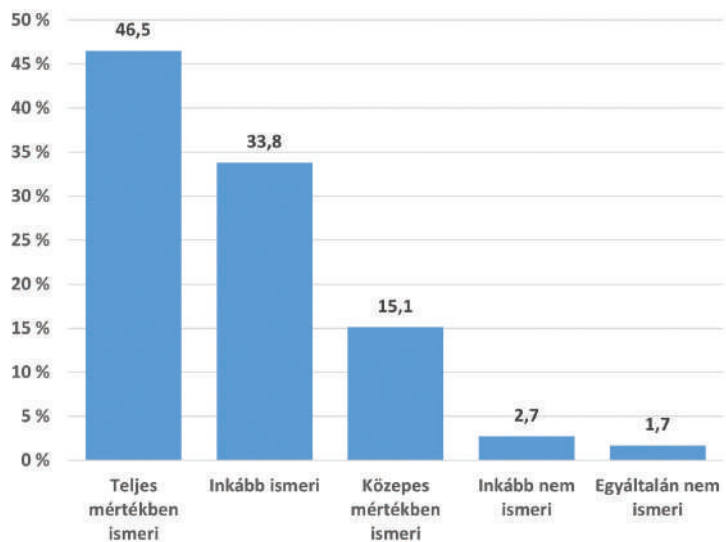
7. ÁBRA. A kutyatartás költségeinek megítélése a kutyatartók szerint (ötös fokozatú skálán: 5 – nagy gondot okoz, 1 – egyáltalán nem okoz gondot; n = 505)

FIGURE 7. Evaluation of the cost of dog-keeping according to dog-keepers (on a five-point scale: 5 – big problem, 1 – no problem at all; n = 505)

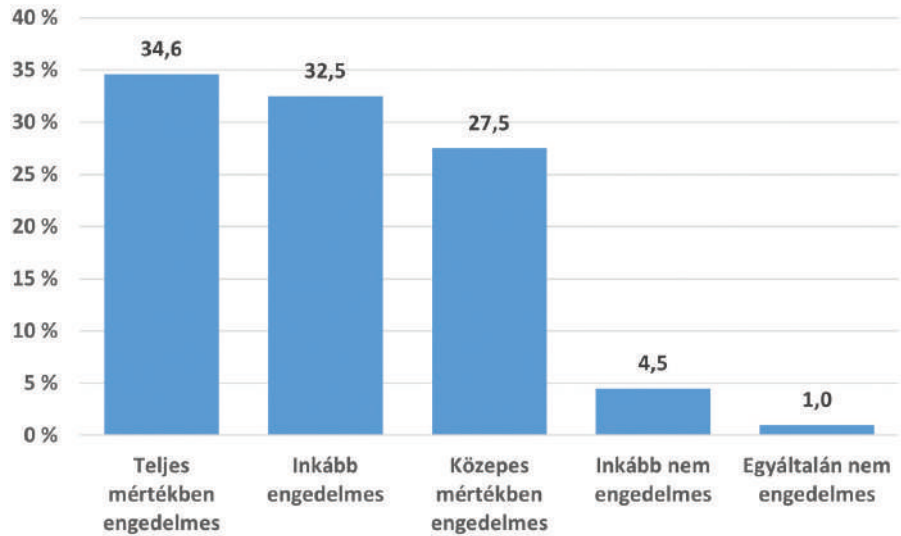
8. ÁBRA. A kutyatartáshoz kapcsolódó jogi kötelezettségek ismeretének mértéke a kutyatartók önbevallása szerint (ötös fokozatú skálán: 5 – teljes mértékben ismeri, 1 – egyáltalán nem ismeri; n = 505)

FIGURE 8. Extent of knowledge of legal obligations related to dog-keeping, according to self-declaration of dog-keepers (on a five-point scale: 5 – fully, 1 – not at all; n = 505)

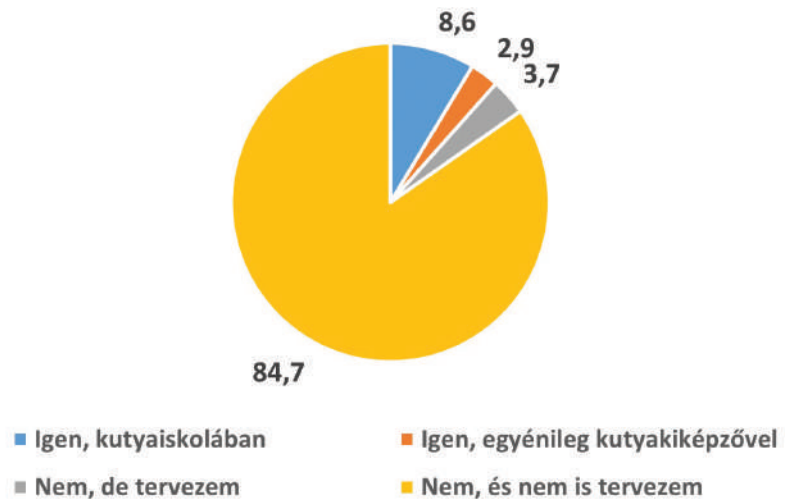
9. ÁBRA. Kutájuk engedelmességének megítélése a kutyatartók szerint (ötös fokozatú skálán: 5 – teljes mértékben engedelmes, 1 – egyáltalán nem engedelmes; n = 505)

FIGURE 9. Evaluation of the obedience of their dog according to the dog keepers (on a five-point scale: 5 – completely obedient, 1 – not obedient at all; n = 505)

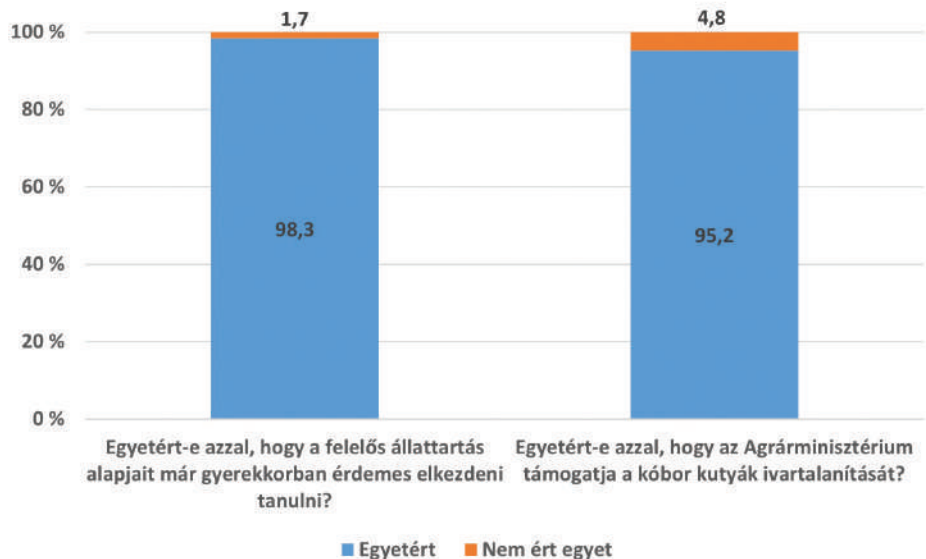
10. ÁBRA. Kutyakiképző igénybevételének aránya a kutyatartók körében (n = 505)

FIGURE 10. Proportion of the use of dog trainers among dog-keepers (n = 505)

11. ÁBRA. A magyar kutyatartók véleménye a gyermekek állatvédelmi oktatásáról és az ivartalanítás állami támogatásáról (n = 505)

FIGURE 11. The Hungarian dog keepers' opinion on the issue of animal welfare education for children and state support for neutering (n = 505)

Utóbbi kettő, állatvédelmi vonatkozású eredmény egybecseng a Magyarország Kormánya által indított „állatvédelmi nemzeti konzultáció” eredményeivel. A konzultációt kitöltő 262 772 fő (tehát nem csupán a kutyatartók) 99,4%-a egyetért azzal, hogy a felelős állattartásra való nevelést már kisgyermekkorban indokolt elkezdeni, 96,4%-a pedig azzal, hogy egy országos ivartalanítási programnak kiemelt szerepe lehet a kóbor kutyák számának csökkentésében [18].

KÖVETKEZTETÉSEK

**A karanténidőszak
elmagányosodását
sokan társállatok
magukhoz vételével
igyekeztek ellensúlyozni**

A járványhelyzet Magyarországon és a világ más pontjain is változásokat hozott, sok más mellett az állattartás, állattartó szokások területén is. Bár releváns magyar kutatás nem, vagy alig áll rendelkezésre, nemzetközi tanulmányokból az olvasható ki, hogy a karanténidőszak elmagányosodását sokan társállatok magukhoz vételével igyekeztek ellensúlyozni. Ezek az állatok egy része később, a lezárások végeztével visszakerült az utcára, vagy menhelyekre, azonban más részük a háztartásoknál maradt.

A társadalomban a kutyatartók fontos, egyre nagyobb társadalomformáló erővel bírnak. A kutyákkal kapcsolatos érzékenység többek között abban is tetten érhető, hogy milyen sokszor foglalkozik a nyilvánosság ebekkel kapcsolatos kérdésekkel, és a velük való kegyetlen bánásmód váltja ki az egyik legerősebb felháborodást is a közvéleményben [19]. Az állatok nagy száma azt is mutatja, hogy növekvő szükség van állatokkal foglalkozó, megfelelően képzett szakemberekre, pl. állatorvosokra, valamint kutyatartást segítő árucikkekre és kutyabarát szolgáltatásokra is.

Az ebtartás költségei a magyar gazdák csaknem háromnegyedének nem okoznak problémát, azonban újabb kutatást igényelne annak felmérése, hogy ezek a kiadások milyen szintű ellátás fedezésére alkalmasak a gyakorlatban, megfelel-e ez a minőségi szint az állatjóléti követelményeknek is.

A felmérésből az is kiolvasható, hogy a kutyatartó réteg egyes, felelős állattartást érintő kérdésekben – mint pl. az állatvédelem gyermekkori oktatása, vagy az országos mértékű ivartalanítás szükségessége – egyértelmű irányt mutat az államnak. Alappal feltételezhető az is, hogy az állattartás jelentőségének növekedése a társadalom állatvédelem iránti fogékonyságának növekedését is magával hozza.

KÖSZÖNETNYILVÁNÍTÁS

A kutatás az Agrárminisztérium és a NÉBIH „Gazdijogsi” programjának keretei között készült.

IRODALOM

1. Sători Á (2006) Állatokhoz való viszony a társas-társadalmi kapcsolatok rendszerében. Doktori disszertáció. https://edit.elte.hu/xmlui/static/pdfs/web/viewer.html?file=https://edit.elte.hu/xmlui/bitstream/handle/10831/46238/Kd_10707.pdf?sequence=1&isAllowed=y
2. Cofidis - Kutyaszemmel (2018). Országos reprezentatív kutatás. <https://www.cofidis.hu/kutyaszemmel>
3. Nemzeti Élelmiszer-biztonsági Hivatal, Kutyakötelesség. Útmutató a felelős kutyatartás jogszabályi előírásaihoz. 2018. https://portal.nebih.gov.hu/documents/10182/1055767/kutyatartasi_kezikonyv_2018_2kiad_ON.pdf/6139612a-1f45-305d-93f5-9e103cc3a970
4. Központi Statisztikai Hivatal. Háztartások és személyek száma jövedelmi tizedek szerint. https://www.ksh.hu/stadat_files/jov/hu/jov0002.html
5. The European Pet Food Industry. FACTS & FIGURES 2020, European Overview. https://drive.google.com/file/d/1ER-8F1E3gwX2g3Tl5aGpxPziCuyOj-1p_/view
6. Bényi M, Kéki Zs, Muzsik B, Kőrösi L, Szajkó A, Kerber P, Viola G, Bék G (2020) Balesetek, traumák az alapellátás szintjén Magyarországon. Egészségtudomány 64:106

7. Zenke P (2010) Mikroszatellita-polimorfizmusok vizsgálata kutya eredetű anyagmaradványokból. PhD disszertáció <http://www.huveta.hu/bitstream/handle/10832/148/ZenkePetraDissertation.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
8. Héri A (2012) Az állatok védelméről és kíméletéről szóló 1998. évi XXVIII. törvény 2012. január 1. napjától hatályos legfontosabb módosításai. Jogi tanulmányok. Eötvös Loránd Tudományegyetem, Budapest, 2012. 61. http://epa.oszk.hu/02600/02687/00004/pdf/EPA02687_jogi_tanulmányok_2012_01_061-067.pdf
9. Balka Gy, Bálint Á, Cságola A, Farsang A, Kiss I, Zádori Z (2020) A koronavírusok biológiája, különös tekintettel a SARS-CoV-2-re és a COVID-19-re. Magyar Állatorvosok Lapja 142:259–277
10. Balka Gy, Bálint Á, Cságola A, Farsang A, Jerzsele Á, Kiss I, Zádori Z (2020) A háziállatok főbb koronavírusai, és a SARS-CoV-2 elleni vakcinás és gyógyszeres védekezés lehetőségei. Magyar Állatorvosok Lapja 142:323–348.
11. Morgan L, Protopopova A, Birkler RID (2020) Human–dog relationships during the COVID-19 pandemic: booming dog adoption during social isolation. *Humanit Soc Sci Commun* 7:155
12. Vučinić M, Nenadović K, Vučićević M (2021) Type and manner of pet acquisition during COVID 19 in Serbia. *Journal of Veterinary Behavior* <https://doi.org/10.1016/j.jveb.2021.07.004>.
13. Parry NMA (2020) COVID-19 and pets: When pandemic meets panic, *Forensic Science International: Reports*, Vol 2. <https://doi.org/10.1016/j.fsir.2020.100090>.
14. Jalongo MR (2021) Pet Keeping in the Time of COVID-19: The Canine and Feline Companions of Young Children. *Early Childhood Educ J* <https://doi.org/10.1007/s10643-021-01251-9>
15. Christley RM, Murray JK, Anderson KL, Buckland EL, Casey RA, Harvey ND, Harris L, Holland KE, McMillan KM, Mead R, Owczarczak-Garstecka SC, Upjohn MM (2021) Impact of the first COVID-19 Lockdown on management of pet dogs in the UK. *Animals* 11:5
16. Clason DL, Dormody TJ (1994) Analyzing data measured by individual Likert-type items. *Journal of agricultural education* 35:4
17. Lorászki G, Rácz B, Gerencsér F, Ózsvári L (2021) Az ügyészség tapasztalatai az állatkínzás vádjával indult bírósági eljárások során Magyarországon. *Magyar Állatorvosok Lapja* 143:165–172
18. A Magyarország Kormánya által az állatvédelemről indított nemzeti konzultáció eredményei <https://www.allatvedelem.kormany.hu/>
19. Vetter S (2020) Az állatkínzás szabályozása gazdasági és társadalmi mutatók tükrében : Doktori (PhD) értekezés. Szent István Egyetem, Gödöllő

Közlésre ér.: 2021. nov. 11.